

Fernanda Nissen og Johan Scharffenberg.

Hvem var kvinnen hvis panne burde vært smykket med stjerner?

Av O. Henrik Akeleye Braastad

Gjennom 75 år var overlegen, psykiateren Johan Scharffenberg en titan i norsk offentlig debatt, som medisiner og lege, som sosial- og helsepolitisk premisssegiver og debattant, som humanist i bred mening og – for folk flest – fremfor alt i uforferdet åndskamp mot nazismen. Alltid sylskarp, til sitt 96te år, bredt belest og fryktløst uredd.

Figur 1 Overlege, dr. med. Johan Scharffenberg (1869 - 1965)

Scharffenberg er født i 1869 og han er altså 9 år yngre en Gustaf Frøding, men han kommer til å leve helt til 1965. Gjennom sine radikale politiske engasjementer og som lege er han en bekjent og nær omgangsvenn med Fernanda Nissen og hennes andre mann, Oscar Nissen, også han lege, redaktør for avisen Sosialdemokraten (nå Dagsavisen), og i en periode også formann i DNA – det norske Arbeiderpartiet.

I Scharffenbergs mange engasjementer hadde også Gustaf Frøding plass. Han har som psykiater skrevet om lyrikerens sykелighet: Han avviser Frødings schizofreni! (i Syn og Segn i begynnelsen av 50-årene)

Og han var overmåte bredt belest i også i den svenske Frødinglitteraturen.

I en lite omtalt artikkel i Gøteborgs Handels och Sjöfartstidning (GHST) mandag den 30te juli 1952 skriver Scharffenberg om *”Gustaf Frøding i Norge”*, Scharffenberg arresterer i artikkelen noen mindre faktafeil i professor Henry Olssons beskrivning av Frødings ferd til Norge, likeså rettes feil i Ida Bäckmans fremstilling av dikterens liv på Suttestad. Scharffenberg er tydelig også vel kjent med Frødings mange brev under Norgesoppholdene, men lures selv litt av at enkelte av dem var feildaterte.

Figur 2 Fernanda Nissen (1863 - 1920) Statue i Thorshovparken i Oslo

Det interessante i artikkelen i GHST er hans vurdering av vennen Fernanda Nissen. Han nevner at hennes ekteskapsbrudd var en ren forelskelse i det som skulle bli den neste mannen, Oscar Nissen. Scharffenberg har også lest Mauritz Hellbergs Frødingminnen og korrigerer Hellbergs påstand (repetert av Henry Olsson) om at brevene hun hadde mottatt fra Gustaf Frøding som testamentarisk vilje var blitt brent, hennes eget siste ønske. Scharffenberg skriver: *”For mig har fru Nissen personligen beklaget ödeleggelsen”*. Og han skriver videre i GHST: *”Frøding sendte fru Nissen mange brev hvor han fortalte om sin egen skjebne og om de sykelige anleggene i sin slekt. Men da fru Nissen senere gjennomgikk en alvorlig depresjon, hadde hennes familie funnet brevenes innhold anstøtelig og brent dem.”*

Hvordan anstøtelig, for hvem?

Sannsynligvis ingen av de to som de nærmest angikk!

Figur 3 Dr. Torps sanatorium, Suttestad på Lillehammer; her traff de hverandre 1890.

Scharffenberg refererer Barbara Rings biografi *”Mennesket Fernanda Nissen”*, der forfatteren forteller at Frøding ga manuskriptet til diktet *”Det borde varit stjärnor”* til Fernanda Nissen. Og Scharffenberg fortsetter: *”Av hennes (Fernanda Nissens) egne ord fikk jeg det inntrykket at hun trodde diktet rettet seg til henne selv”*.

Scharffenberg tviler i artikkelen på at de dimensjoner diktet tillegger denne kvinne kunne omfatte Vivi Petterson. På tidspunktet Frødingdiktet ble skrevet hadde imidlertid Vivi Pettersons liv ennå ikke rukket frem til det sørgelige endelikt som etter hvert skulle bli hennes.

”Kan dikteren muligvis ha lånt drag også fra en norsk kvinne,” skriver han, og han konkluderer:

”Kanske var Fernanda Nissens vänskap och förståelse Norges bästa gåva till den stora lidande diktaren”.

Noen poenger til.

Brevene mellom dikteren og Fernanda Nissen er mange. Og over lengre tid. De er fra kvinnens side svært varme, selv om språkbruken på denne tid var mer svulstig, varmere enn dagens smak.

Frøding dikt omhandler en kvinne som har vært nede i en dyp, dyp dal av stor livskrise, men som til tider lyser opp igjen. Samtidig, skipsreder- og konsuldatteren fra Kragerø, Fernanda Thomesen Nissen var en kvinne av gammel borgelig moral, hun signerte strenge opprop mot Kristianiabohemens seksualemansipatoriske manifeste. Hun sto slik langt fra venninden Anna Bugge – den kommende hustruen til den senere liberale svenske sosialøkonomiprofessoren Knut Wicksell - som sammen med henne tidlig på 1900-tallet i Sverige skulle komme til å fronte liberale seksualpolitiske syn på samvær mellom mann og kvinne. Hun var på tross av sin feministiske og sosialpolitiske radikalitet en tosommanns kvinne.

I Fernanda Nissens berømte forsvarsartikkel for Frøding i Tidens Tegn fra 1916 – *”Jakten på de døde”* - er det samtidig klare islett av et spill mellom mann og kvinne, i krysningen mellom psykisk armod, men også brusende lyst og halv forførelse, samtidig språklig utformet i en nesten

tosom, hemmelighetsfull underfundighet som kan få spekulasjonene til å løpe.....

Og så medfølelsen da, som de begge - han som hun - hadde så kolossalt mye av, som de sammen delte, overfor andre, men: Også for hverandre. Det springer ut av hennes brev til ham.

